

Vanda Rogovská

Konkurencieschopnosť slovenského vinárskeho priemyslu v európskom hospodárskom priestore s dôrazom na krajiny Vyšehradskej štvorky

Competitiveness of the Slovak wine industry in the European Economic Area with a focus on the Visegrad countries

Abstract The aim of the paper is to evaluate the competitiveness of the Slovak wine industry in the European Economic Area, with particular regard to the countries of the Visegrad Group (V4) and the proposal of measures contributing to the increase the competitiveness of Slovak viniculture on foreign market of the European Union (EU). It can be stated that the quality of Slovak wine is on high level, but the competitiveness of the sector on EU market has a negative trend. Choose the appropriate measures to improve this situation we consider therefore for the key management decision of the Slovak wine industry enterprises.

Keywords quality - competitiveness - Slovak wine industry - Visegrad Four

Abstrakt Cieľom príspevku je zhodnotenie konkurencieschopnosti slovenského vinárskeho priemyslu v európskom hospodárskom priestore, s osobitným zreteľom na krajiny Vyšehradskej štvorky (V4) a návrh opatrení súvisiacich so zabezpečením zvýšenia konkurencieschopnosti slovenského vinárskeho priemyslu na zahraničnom trhu EÚ. Možno konštatovať, že kvalita slovenského vína má vysokú úroveň, avšak konkurencieschopnosť odvetvia na trhu EÚ má negatívny trend. Zvoliť vhodné opatrenia na zlepšenie tohto stavu pokladáme preto za kľúčové rozhodnutia manažmentu slovenských vinárskych podnikov.

Kľúčové slová kvalita - konkurencieschopnosť - slovenský vinársky priemysel - Vyšehradská štvorka

Medzi výrobné odvetvia s dlhou tradíciou a so stabilným miestom v rámci potravinárskeho priemyslu na Slovensku patrí vinárstvo. Zároveň tvorí domáce kultúrne a historické dedičstvo. Prevažná väčšina výroby vína je na rozdiel od ostatných potravinárskych výrobkov vo vlastníctve domáceho kapitálu. Slovenské vína dokážu obstať v tvrdej zahraničnej konkurencii, čoho dôkazom je čoraz viac ocenení z významných svetových súťaží a prehliadok.

Na výrobe vín sa rovnakou mierou podieľa vinohradníctvo i vinárstvo. Vinárstvo je osobitným odvetvím, ktoré sa v porovnaní s inými vyznačuje viacerými špecifikami, akými sú napríklad viazanosť na územie a najmä na surovinu a takisto najvyššia možná miera regulácie zo strany EÚ. Z dôvodu historického vývoja sú na Slovensku pestovanie hrozna a výroba vína stále majetkovo i organizačne oddelené. Tento stav sa síce postupne mení k lepšiemu, napriek tomu je naďalej zriedkavosťou vinárstvo, ktoré spracováva hrozno z vlastnej výroby a

vinohrad, ktorý majiteľ obhospodaruje pomocou vlastných kapacít. Odlišný vývoj prvovýroby a spracovania zapríčinil podstatný rozdiel v súčasnej úrovni týchto dvoch zložiek. Zatiaľ čo vinárstvo zažilo v polovici deväťdesiatych rokov technologickú revolúciu, vinohradníctvo sa nachádza v neistej pozícii. Pred tridsiatimi rokmi dominovali slovenskému vinárstvu socialistické veľkovýroby, ktoré boli budované veľkoryso a umožňovali extenzívny rast. Odvetvie vinárstva sa dokázalo prispôsobiť transformovaným podmienkam 21. storočia a dnes je vybudované na úrovni svetových štandardov. Vinohradníctvo doplatilo na reformu výrobných a vlastníckych vzťahov zo začiatku deväťdesiatych rokov. Zameranie veľkovýrobcov vína na lacný import vín a muštov neumožnilo dostať do sektoru vinohradníctva potrebné finančné prostriedky; zánik družstiev, stavebný boom a reštitúcie vyvolali tlak na zrušenie rozhodujúcich častí vinohradníckych plôch a táto likvidácia nebola dostatočne nahradená podporou výsadby nových viníc. Situácia vo vinohradoch je dnes hlavným obmedzujúcim ukazovateľom rozvoja vinárstva (Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, 2014).

Metodický postup

V príspevku je charakterizovaná súčasná situácia vo vinárskom priemysle, pri ktorej bola použitá metóda **analýzy a syntézy**.

Prostredníctvom kvantitatívnych dát zo **sekundárneho prieskumu** sme určili vývojovú tendenciu dovozu a vývozu vinárskeho priemyslu krajín V4 v rámci Európskej únie. Údaje o exporte a importe boli získané z databázy Medzinárodného obchodného centra (International Trade Centre - ITC), ktoré je spoločnou agentúrou Svetovej obchodnej organizácie (World Trade Organization - WTO) a Konferencie OSN o obchode. Dáta sú založené na medzinárodnej klasifikácii tovaru, na tzv. Harmonizovanom systéme (HS) a štatistiky boli čerpané z hlásení na colných správach. Pre účely nášho výskumu sme použili nasledovné údaje HS (Európska únia, 2013):

- trieda IV - pripravené potraviny, nealkoholické a alkoholické nápoje a ocot, tabak a vyrobené náhradky tabaku,
- kapitoly 22 - nealkoholické a alkoholické nápoje a ocot,
- podkapitoly 2204 -víno z čerstvého hrozna, vrátane vína obohateného alkoholom, hroznový mušt.

Hodnotenie konkurencieschopnosti vinárskeho odvetvia krajín V4 na trhu EÚ sme realizovali použitím **indexu preukázaných komparatívnych výhod RCA**. Pre výpočet RCA bol použitý nasledovný vzorec:

$$RCA = \ln [(x:m) / (X:M)]$$

Kde:

x = hodnota exportu komodity do sledovanej krajiny,

m = hodnota importu komodity zo sledovanej krajiny,

M = hodnota celkového importu odvetvia zo sledovanej krajiny.

Ak:

$RCA > 0 \rightarrow$ príslušná komodita má komparatívnu výhodu,

$RCA < 0 \rightarrow$ príslušná komodita má komparatívnu nevýhodu,
 $RCA = 0 \rightarrow$ nejde ani o komparatívnu výhodu, ani o nevýhodu príslušnej komodity.

V ďalšej časti bola vypracovaná podrobná **SWOT analýza** slovenského vinárskeho odvetvia. Táto univerzálna analytická technika je zameraná na vyhodnotenie súčasného stavu z rôznych hľadísk, a to z hľadiska silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození. Zároveň načrtáva možné alternatívy budúceho vývoja, možnosti na ich využitie, prípadne ich riešenie.

V závere príspevku sme navrhli **opatrenia súvisiace so zabezpečením zvýšenia konkurencieschopnosti** slovenského vinárskeho priemyslu na zahraničnom trhu EÚ.

Vlastná práca

1. Analýza vinárskeho priemyslu

Výroba vína v tradičných krajinách južnej Európy v posledných rokoch pozvoľna klesá a čoraz viac rastie produkcia na územiach štátov, kde sa v minulosti hrozno nepestovalo. Tomu zodpovedá aj zvyšovanie počtu vinohradov v krajinách ako sú Čína, USA, Argentína a Čile. Táto situácia je predovšetkým dôsledkom klčovania vinohradov, ktoré je súčasťou Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Napriek tomu je tretina svetovej výmery viníc lokalizovaná v Španielsku, Francúzsku a Taliansku. Najväčší nárast vinohradov je zaznamenaný v Číne, kde v období rokov 2010 až 2015 pribudlo až 36 % plôch osiatych touto plodinou; mierne prírastky sú evidované v Argentíne a Čile. Aj keď výmera vinohradov vo svete klesá, produkcia hrozna stúpala za rovnaké časové obdobie zo 648 miliónov ton na maximum 777 miliónov ton v roku 2013, a to vďaka zvyšujúcim sa výnosom a zakladaniu viníc v priaznivejších klimatických podmienkach. V roku 2000 sa nachádzalo 63 % vinohradov v Európe, 19 % v Ázii a 12 % v Amerike. Údaje za rok 2015 sú výrazne odlišné. Na Európu pripadá necelých 50 % plôch osiatych vinicami, podiel v Ázii sa zvýšil na 24 % a v Amerike mierne stúpol na 14 % (Meravá, 2017).

Na svetovom trhu s vínom možno v súčasnosti pozorovať päť základných trendov:

- vývoz sa za uplynulých dvadsať rokov zdvojnásobil. Európa si zachovala vedúcu pozíciu, keď vyváža 58 % zo svojej celkovej produkcie;
- svoj podiel na svetovej produkcii zvýšili noví producenti (Nový Zéland, Čile, Austrália, Južná Afrika);
- USA predstihli Francúzsko a stali sa s objemom ročnej spotreby 31 mil. hektolitrov najväčším konzumentom vína;
- na Európu stále pripadá približne polovica globálnej spotreby;
- v stovke najprestížnejších značiek vín sa nachádza 84 francúzskych (Retailnews, 2015).

Vývojové tendencie vinárskeho priemyslu v krajinách Európskej únie

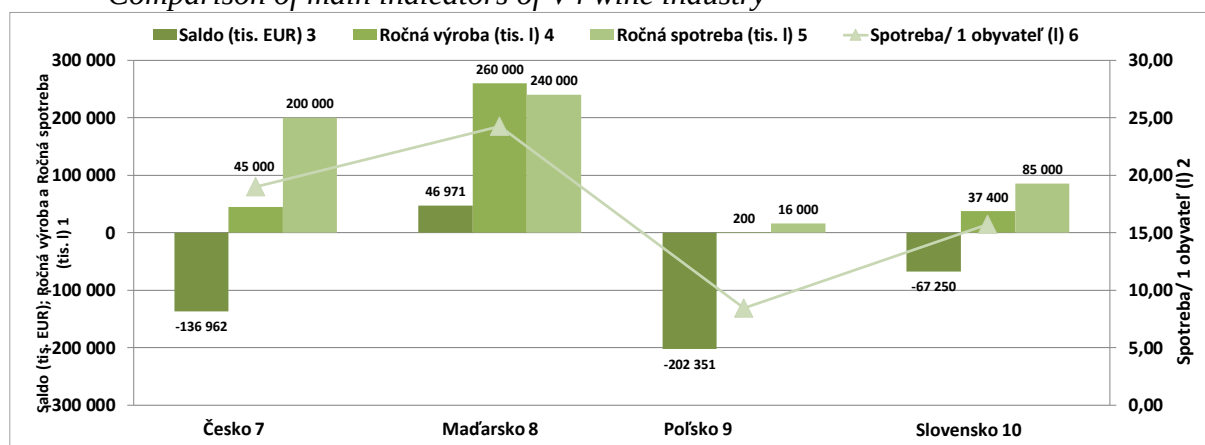
Krajiny EÚ patria medzi najväčších výrobcov a spotrebiteľov vína na celom svete, pričom ich produkcia predstavuje až 60% celosvetovej výroby. Spotreba vína v EÚ sa pohybuje taktiež okolo 60 %.

Približne tretina európskej produkcie vína sa vyrobí vo Francúzsku a medzi ďalších veľkých výrobcov patria Španielsko, Taliansko, Portugalsko, Rumunsko, Nemecko a Grécko.

Vinohradníctvo a vinársky priemysel je v Európskej únii regulovaný Spoločnou poľnohospodárskou politikou.

Vinársky priemysel v krajinách V4 úzko súvisí s klimatickými podmienkami a veľkosťou vinohradníckych regiónov. V grafe 1 sa nachádzajú hlavné ukazovatele vinárskeho priemyslu krajín V4 ako je výroba, spotreba a saldo obchodnej bilancie (údaje z roku 2014).

Graf 1 Porovnanie hlavných ukazovateľov vinárskeho priemyslu krajín V4
Comparison of main indicators of V4 wine industry

Prameň: Vlastné spracovanie podľa¹¹ International Organisation of Vine and Wine (OIV), Euromonitor, www.trademap.org

1/ Balance (th. EUR); annual production and annual consumption (th. l), 2/ consumption per 1 inhabitant (l), 3/ balance (th. EUR), 4/ annual production (th. l), 5/ annual consumption (th. l), 6/ consumption per 1 inhabitant (l), 7/ Czech Republic, 8/ Hungary, 9/ Poland, 10/ Slovakia, 11/ Source: Own work according to

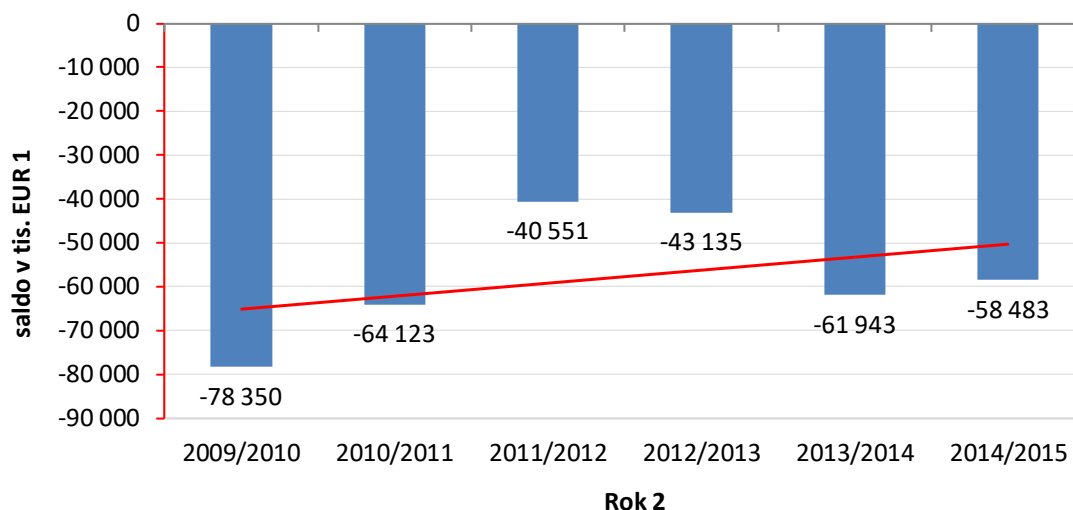
Slovenský vinársky priemysel – súčasná situácia a jeho perspektíva

V dôsledku zmenšovania pestovateľských plôch vinohradov postupne klesá na Slovensku produkcia hrozna na výrobu vína. Podiel produkcie vína, ktoré je vyrobené z domácej suroviny, sa znižuje a predstavuje zhruba 50 %, z čoho vyplýva, že slovenský vinársky priemysel nie je vo výrobe muštového hrozna ako vstupnej suroviny sebestačný. K tejto situácii prispieva aj skutočnosť, že Slovensko leží v Európe na severnej hranici pestovania viniča hroznorodého, a preto je znevýhodnené klimatickými podmienkami oproti juhoeurópskym pestovateľom. Výrobné kapacity producentov vína sú dlhodobo využívané len na zhruba 50 %. Podiel slovenských výrobkov vinárskeho priemyslu sa na domácom trhu za posledných desať rokov znížil zo 74,0 % na 46,1 % (Matošková, Gálik, 2014). Tento nepriaznivý trend spôsobuje takisto znižujúcu sa zamestnanosť v uvedenom sektore a zároveň mení celkový vzťah krajiny v súvislosti s premenou vinohradov na stavebné parcely. Pozitívnym faktom je stúpajúca kvalita slovenského vína, čo potvrdzujú aj úspechy

z prestížnych zahraničných výstav. V grafe 2 sa nachádza vývoj salda zahraničného obchodu s vínom za obdobie rokov 2009 až 2015.

Graf 2 Vývoj salda zahraničného obchodu s vínom na Slovensku v období rokov 2009 – 2015*

Development of the foreign trade balance in wine in Slovakia in the period 2009 – 2015*

Prameň: Vlastné spracovanie podľa situačných a výhľadových správ pre vinič hroznorodý a hroznové víno³, NPPC-VÚEPP, http://www.vuepp.sk/04_komodity.htm

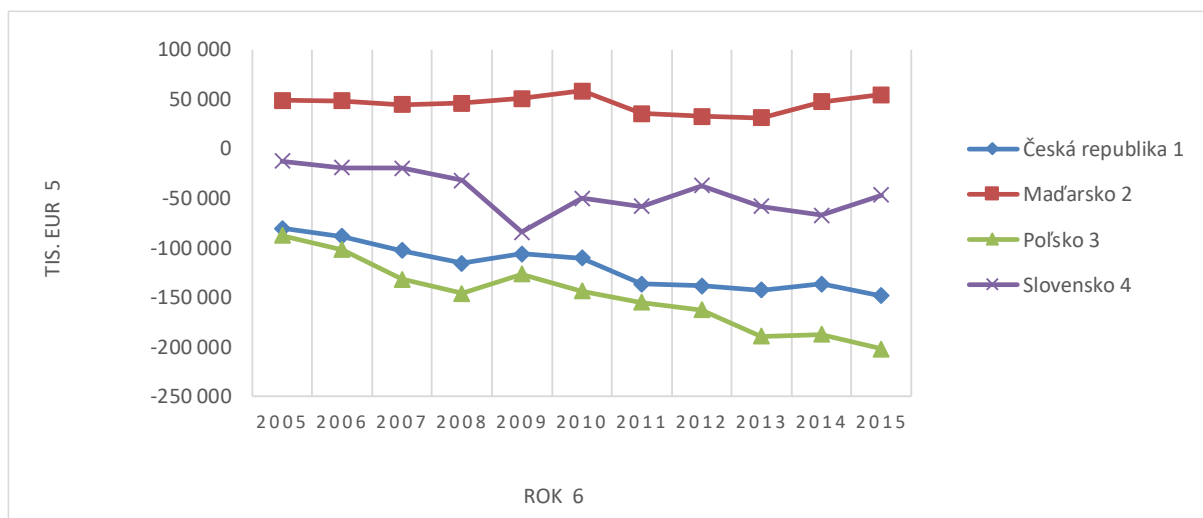
Poznámka: *od zavedenia EUR na Slovensku v roku 2009⁴

1/ Trade balance in thousand EUR, 2/ year, 3/ Source: Own work according to situation and outlook reports for vine and wine; 4/ Note: *since the introduction of the euro in Slovakia in 2009

Vývoj zahraničného obchodu s vínom v jednotlivých krajinách Vyšehradskej štvorky v rámci Európskej únie

Prostredníctvom údajov zo sekundárneho prieskumu sme určili vývoj vývozu a dovozu vína v rámci krajín EÚ a zároveň sme definovali postavenie slovenského vinárskeho odvetvia na tomto trhu, s osobitným zreteľom na krajiny V4 (graf 3). Z uvedeného grafu vyplýva, že saldo obchodnej bilancie krajín V4 v rámci EÚ v kategórii víno z hrozna je až s výnimkou Maďarska dlhodobo pasívne

Graf 3 **Obchodná bilancia vína krajín V4 v rámci EÚ za obdobie 2006 – 2015**
Trade balance with wine of V4 countries within the EU for the period 2006 – 2015

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov z www.trademap.org⁷

1/ Czech Republic, 2/ Hungary, 3/ Poland, 4/ Slovakia, 5/ thousand EUR, 6/ year, 7/ Source: Own work based on data from www.trademap.org

Pre účely hodnotenia konkurencieschopnosti vinárskeho odvetvia krajín V4 na trhu EÚ sme použili index RCA. Jeho výsledky za jednotlivé krajiny V4 sú znázornené v Tab. 1.

Tab. 1: **Výpočet ukazovateľa RCA (2006 – 2015)**
Calculation of the RCA indicator (2006 – 2015)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
SK										
x/m	0,37456	0,84570	0,40965	0,16190	0,29589	0,40138	0,45534	0,29389	0,29207	0,34130
X/M	0,44713	0,82741	0,61811	0,53159	0,60548	0,76660	0,92542	0,59705	0,53773	0,55648
(x/m)/ (X/M)	0,83769	1,02211	0,66274	0,30455	0,48868	0,52358	0,49204	0,49224	0,54315	0,61332
ln [(x/m)/ (X/M)]	-0,17710	0,02187	-0,41137	-1,18892	-0,71605	-0,64706	-0,70920	-0,70879	-0,61036	-0,48887
HU										
x/m	3,08078	2,40400	2,54938	4,06718	4,01607	1,89176	1,70185	1,56966	2,43913	3,29220
X/M	0,73918	0,79631	0,94344	1,00129	1,15747	1,08923	1,62255	2,23820	1,76404	1,71659
(x/m)/ (X/M)	4,16782	3,01893	2,70222	4,06194	3,46970	1,73679	1,04887	0,70130	1,38269	1,91787
ln [(x/m)/ (X/M)]	1,42739	1,10490	0,99407	1,40166	1,24407	0,55204	0,04772	0,35481	0,32403	0,65122
PL										
x/m	0,00342	0,01076	0,01203	0,02118	0,02486	0,02418	0,01975	0,01672	0,01351	0,00376
X/M	0,89317	0,57932	0,58782	0,71220	0,80827	0,79250	0,69281	0,81737	0,99752	1,05405
(x/m)/ (X/M)	0,00383	0,01858	0,02046	0,02974	0,03075	0,03051	0,02851	0,02045	0,01354	0,00357
ln [(x/m)/ (X/M)]	-5,56385	-3,98568	-3,88904	-3,51518	-3,48179	-3,48976	-3,55763	-3,88960	-4,30208	-5,63552
CZ										
x/m	0,08383	0,11109	0,14948	0,14644	0,16556	0,19520	0,19927	0,23744	0,19794	0,15801
X/M	1,01324	1,10296	1,09299	1,09678	1,01918	0,79114	0,93922	1,00940	1,06144	1,10926
(x/m)/ (X/M)	0,08274	0,10072	0,13676	0,13352	0,16244	0,24673	0,21216	0,23523	0,18648	0,14244
ln [(x/m)/ (X/M)]	-2,49200	-2,29500	-1,99000	-2,01400	-1,81700	-1,39900	-2,15400	-1,44700	-1,67943	-1,94881

Prameň: Vlastné spracovanie¹

1/ Source: Own work

Z výsledkov vyplýva, že Maďarsko ako jediný zástupca krajín V4 dosahuje v indexe RCA za obdobie desiatich rokov výlučne kladné hodnoty, z čoho vyplýva jeho komparatívna výhoda pri umiestňovaní svojej produkcie vína na trhu EÚ. Výsledky ostatných troch krajín V4 sú záporné, a preto Česká republika, Slovensko a Poľsko vykazujú v sledovanej komodite komparatívnu nevýhodu.

2. Návrh odporúčaní v oblasti kvality pre slovenský vinársky priemysel s cieľom zvýšenia jeho konkurencieschopnosti

Pri návrhu odporúčaní, ktoré majú zabezpečiť zvýšenie konkurencieschopnosti slovenských vinárskych podnikov na zahraničných trhoch budeme vychádzať zo SWOT analýzy slovenského vinárskeho priemyslu. Podkladom pre jej vypracovanie bol rozbor súčasnej situácie a perspektívy vinárskeho priemyslu na Slovensku i vo svete a skúmanie vývojových tendencií zahraničného obchodu Slovenska.

V tabuľke 2 sa nachádza hodnotenie silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození slovenského vinárskeho priemyslu.

Tab. 2: **SWOT analýza slovenského vinárskeho priemyslu**
SWOT analysis of the Slovak wine industry

Silné stránky	Slabé stránky
• vhodné prírodné podmienky pre pestovanie viniča hroznorodého • kultúra a tradícia vinohradníctva a vinárstva • orientácia na výrobu kvalitnejších vín • ocenenia z medzinárodných výstav a súťaží • pestrá odrodová skladba • zdravý bankový sektor, možnosť využitia úverov • možnosť čerpania dotačných prostriedkov z fondov EÚ a od štátu	• pomalé čerpanie podpory zo strany štátu a EÚ • nedostatočná domáca surovinová základňa • pomalá a nedostatočná obnova vinohradov • nedostatočný objem finančných zdrojov pre modernizáciu • nedostatočné výdavky na výskum a vývoj a jeho nedostatočná prepojenosť na vinársky priemysel • nedostatočné využitie kapacít vinárskeho priemyslu • nedostatočne rozvinutý marketing • chýbajúce ľudské zdroje • vysoká nákladovosť výnosov • nízka konkurencieschopnosť na domácom i zahraničnom trhu • nízky záujem podnikov o členstvo v odbytových organizáciách • nevysporiadané vlastnícke vzťahy na trhu s pozemkami • neprehľadná legislatíva • rozdelenie odvetvia na prvovýrobu a spracovateľský priemysel (absencia spoločných záujmov smerujúcich k rozvoju odvetvia) • neochota spolupráce jednotlivých vinárskych subjektov

Pokračovanie Tab.2

Príležitosti	Ohrozenia
• voľné výrobné kapacity • kvalita produkcie • nové odrody hrozna • budovanie značky „Slovenské víno“ • rozvíjanie starých tradícií • zlepšenie marketingu • stúpajúca ochota spotrebiteľov zaplatiť viac za kvalitu a slovenské výrobky • využitie potenciálu pre rozvoj agroturistiky • vytvorenie vinárskeho klastra • ocenenia z medzinárodných výstav a súťaží • obnovenie hospodárskeho rastu, rast kúpyschopnosti obyvateľstva • zlepšenie čerpania podpory z EÚ • zvýšenie výdavkov na výskum a vývoj • inovácia produktov (bio, organická výroba) • podpora „predaja z dvora“ • výchova spotrebiteľa k lojalite k domácim výrobkom • zvyšujúca sa konzumácia vína • nové formy odbytu (internet) • dôsledná kontrola kvality vína	• lacná zahraničná konkurencia • obmedzená surovinová základňa • obchodná politika supermarketov • riziko spojené s počasím • zmeny legislatívy • nerovnomerná podpora zo strany EÚ • nedostatočne funkčné právne prostredie (vymáhateľnosť práva, korupcia) • rast cien výrobných vstupov (energie) • nedostatočná lojalnosť slovenských spotrebiteľov • chýbajúce ľudské zdroje • klientelizmus a administratívna náročnosť pri získavaní podpory zo strany EÚ a štátu

Prameň: Spracované na základe výsledkov vlastného prieskumu¹

1/ Source: Processed on the base of own research results

Príležitosti pre zvýšenie konkurencieschopnosti a zlepšenie postavenia slovenských vinárskych subjektov v rámci európskeho hospodárskeho priestoru vidíme v nasledovných oblastiach:

➤ *Orientácia na výrobu vín vyššej kvalitatívnej kategórie*

Vzhľadom k tomu, že Slovensko nie je krajinou s vysokou produkciou vinárskeho priemyslu a slovenské vinohradnícke oblasti sa nachádzajú v severnej oblasti vinohradníckej zóny, nemôže v objemoch konkurovať najväčším producentom z južnej oblasti EÚ. Slovenskí výrobcovia sa preto musia orientovať na výrobu kvalitnejších druhov vín s chráneným označením pôvodu (CHOP) alebo chráneným zemepisným označením (CHZO). V tejto súvislosti je treba poukázať na to, že je potrebné zvýšiť informovanosť slovenských spotrebiteľov o označovaní CHOP alebo CHZO.

Slovensko disponuje mimoriadne širokou odrodovou skladbou a špecifickými klimatickými podmienkami, ktoré dodávajú domácej produkcii nezameniteľný charakter. Táto diverzita tvorí významný potenciál z hľadiska originality a jedinečnosti našich vín a zároveň predstavuje zdroj konkurenčnej výhody slovenského vinárskeho priemyslu (Ailer, 2010).

➤ *Zlepšenie situácie so vstupnou surovinou*

Napriek možnosti využívania prostriedkov z fondov EÚ na reštrukturalizáciu vinogradov plocha rodiacich vinogradov a tým aj produkcia hrozna každoročne klesá. Slovensko nie je v pestovaní stolového ani muštového hrozna sebestačné, preto značná časť produkcie slovenských vín je vyrobená z dovezeného hroznového muštu. Až 80 % prostriedkov EÚ, ktoré boli Slovensku vyčlenené v rámci Spoločnej organizácie trhu (SOT) s vínom na podporné opatrenia vo vinárskom priemysle, boli určené na reštrukturalizáciu vinogradov a je potrebné zlepšiť ich čerpanie.

Ďalším dôležitým faktorom je doriešenie situácie na trhu s pozemkami – vysporiadanie vlastníckych vzťahov, zamedzenie predaja pôdy na stavebné parcely a zabezpečenie obhospodarovania už existujúcich vinogradov. Do úvahy treba brať aj fakt, že vinohrady sú kultúrnym a historickým dedičstvom a zároveň určujú ráz krajiny.

➤ *Efektívnejšie čerpanie prostriedkov z EÚ*

Na podporné opatrenia pre vinársky priemysel bolo v EÚ v rámci SOT s vínom vyčlenených pre Slovensko pre obdobie rokov 2014 – 2018 celkovo 25 miliónov EUR, z toho najviac na reštrukturalizáciu a konverziu vinogradov - takmer 20 miliónov. Okrem reštrukturalizácie a konverzie vinogradov môžu subjekty zažiadať o príspevky na podporu propagácie v treťom štáte, resp. členskom štáte EÚ, na poistenie úrody a investície do podnikov, ktoré pomôžu zvýšiť stupeň inovácie a modernizácie. Odporúčané sú investície do nových enologických postupov s využitím najnovších poznatkov z vedy a výskumu, napríklad na výrobu environmentálne výhodných výrobkov, ktoré bude EÚ v nadchádzajúcom období uprednostňovať. Ďalšími možnosťami je modernizácia výrobného zariadenia alebo inovácie skladovania.

V rámci zabezpečenia odbytu produkcie odporúčame vinárskym subjektom voliť aj alternatívne formy odbytu, pôsobiť na regionálnej úrovni, podporovať predaj z dvora. Distribučné kanály je potrebné zamerať aj na vekovo mladších spotrebiteľov, vhodným príkladom je vytvorenie e-shopu.

➤ *Vhodná voľba nástrojov marketingovej komunikácie*

Vinárske spoločnosti by sa mali zamerať na využívanie nových marketingových nástrojov – napríklad na tvorbu adresných online marketingových kampaní. Ďalšími možnosťami sú zážitková turistika a agroturistika za vínom, ktoré sa tešia mimoriadnej obľube v krajinách EÚ. I na Slovensku sú už organizované viaceré tzv. vínne cesty, Vhodnou alternatívou by sa mohlo stať podujatie s celonárodným dosahom, kde by sa prezentovali výrobcovia zo všetkých slovenských vinohradníckych regiónov.

Pri propagácii slovenského vína doma i v zahraničí je potrebné účasť na medzinárodných výstavách a prehliadkach, ako napríklad Vinalies Internationales Paris (Francúzsko), Prowein Düsseldorf (Nemecko) a AWC Vienna (Rakúsko). účasť na týchto podujatiach je možné financovať z prostriedkov EÚ.

Ďalšou z možností je vytvorenie „značky Slovensko“, ktorá by zabezpečila lepšiu identifikáciu slovenských vín v zahraničí a uľahčila tým prienik na nové trhy.

➤ *Založenie vinárskeho klastra*

Slovenský vinársky priemysel je tvorený prevažne malými a strednými podnikmi, a preto spolupráca medzi nimi by mohla byť vhodným spôsobom na zníženie nákladov exportu. Možnou formou spolupráce je vytvorenie klastrov, založených na geografickej blízkosti pestovateľov viniča, výrobcov vína a ďalších subjektov zainteresovaných vo vinohradníctve. Podľa T. Hluškovéj a M. Šášikovej (2014), ktoré v roku 2014 uskutočnili prieskum medzi slovenskými vinárskymi podnikmi, sú subjekty pôsobiace vo vinárskom a vinohradníckom priemysle na Slovensku ochotné spolupracovať, pretože sú si vedomé príležitosti a výhod vyplývajúcich zo vzájomnej kooperácie. Pozitívne výsledky spolupráce však budú závisieť na ochote a schopnosti podnikov koordinovať svoje aktivity.

➤ *Zlepšenie v oblasti ľudských zdrojov*

Zvýšenie investícií do vzdelávania, výskumu a vývoja sa môže stať dôležitým zdrojom konkurenčnej výhody vinárskych podnikov. Zároveň môže užšie prepojenie teoretických poznatkov s praktickými skúsenosťami prispieť k nárastu záujmu o vinohradníctvo a vinárstvo zo strany mladých ľudí. Tento zámer je podporovaný aj vládou Slovenskej republiky, ktorá rozdelí 48 miliónov EUR vo forme nenávratných finančných príspevkov na subvencovanie mladých farmárov do 40 rokov.

➤ *Podpora zo strany štátnych orgánov*

Podpora zo strany štátu je ďalšou možnosťou pre rozvoj slovenského vinárskeho priemyslu. Priemerný vek pracovníkov pôsobiacich v tomto odvetví je na Slovensku 50 rokov (Slugeň, 2014). Poskytovanie finančnej podpory mladým a začínajúcim vinohradníkom do 40 rokov by preto pomohlo zvýšiť zamestnanosť v odvetví. Oslobodenie drobných výrobcov, napríklad s objemom výroby do 10 000 litrov ročne od daňového zaťaženia by mohlo byť ďalšou možnosťou zvýšenia motivácie venovať sa výrobe vína.

Väčšiu a dôslednejšiu kontrolu enologických postupov s cieľom zabezpečenia kvality vína môžu štátne orgány zabezpečiť prostredníctvom kontrolnej činnosti.

Ďalšie opatrenie sa týka rozdeľovania príspevkov na podporu. Pri ich prideliťovaní treba dbať i na regionálne rozdiely a podporovať aj menej rozvinuté regióny Slovenska.

V súvislosti so zabránením úbytku poľnohospodárskej pôdy jej transformáciou na stavebné parcely navrhujeme zaviesť poplatok za štvorcový meter pri takejto zmene.

Povinnosťou majiteľov vinohradov je ich udržiavanie, pretože vinohrady okrem iného spoluutvárajú ráz krajiny. Preto by bolo vhodné uvažovať o zavedení dane za neobhospodarované vinohrady.

➤ *Inšpirácia krajinami V4*

Pri identifikácii faktorov úspešnosti sa môžu slovenské vinárske podniky inšpirovať i opatreniami na podporu odvetvia z krajín V4. Maďarsko za posledných 20 rokov výrazne reštrukturalizovalo vinohrady a modernizovalo výrobné zariadenia a enologické postupy. Významnou mierou k tomu prispel rozmach zakladania spoločných podnikov medzi malými

vinármi a zahraničnými investormi. K úspešnosti maďarského vinárskeho priemyslu prispieva i fakt, že vinárske subjekty investujú významné finančné prostriedky do výskumu a vývoja. Pozitívnym príkladom z Českej republiky sú výrazné investície do výsadby nových kvalitatívne lepších vinohradov. Česká republika preto disponuje o polovicu väčšou plochou rodiacich vinohradov ako Slovensko. V Poľskej republike spotreba vína v poslednom období stúpa. Keďže táto krajina nedisponuje vhodnými klimatickými podmienkami na pestovanie viniča, vidíme možnosť pre slovenských vinárov pokúsiť sa presadiť na tomto trhu. Priaznivá geografická poloha Poľska predstavuje pre slovenských vinárov zdroj významnej konkurenčnej výhody.

Záver

Celosvetová produkcia vína trvalo prevyšuje dopyt. EÚ je v súčasnosti najväčším svetovým výrobcom, spotrebiteľom, vývozcom a dovozcom vína. Vinársky priemysel v EÚ je najviac regulovanou oblasťou v rámci spoločnej organizácie trhu (SOT). Slovensko sa po vstupe do EÚ v roku 2004 muselo týmto podmienkam prispôbiť. V rámci SOT s vínom poskytuje EÚ svojim členským krajinám podporné opatrenia v rôznych oblastiach. Keďže Slovensko nie je krajina s vysokou produkciou vinárskeho priemyslu, základnou stratégiou slovenskej vlády bolo vybrať podporné opatrenia tak, aby sa vinohradníctvo a vinárstvo na Slovensku udržalo ako tradičný výrobný segment v regióne a aby slovenskí výrobcovia naďalej mohli dodávať svoju produkciu na trh. Najdôležitejším z podporných opatrení je komplexná reštrukturalizácia vinohradov, pretože vinohrady predstavujú nielen výrobný, ale aj kultúrny prvok krajiny. Dôsledkom reštrukturalizácie vinohradov je zvýšenie záujmu o vinárske odvetvie, pretože výroba vína a produkcia hrozna sa stáva ziskovou. Rentabilita odvetvia pozitívne vplýva na zamestnanosť v regióne, ktorá sa zvyšuje spolu s ďalšími naväzujúcimi aktivitami, akými sú zážitková turistika a agroturistika za vínom. Ďalšie opatrenie je zamerané na propagáciu a tým zvýšenie odbytových možností producentov vína, ktorí nemusia prijímať nevýhodné podmienky obchodných reťazcov. Propagácia označovania vín v zmysle Politiky kvality EÚ a vyvolanie záujmu o Slovensko ako zaujímavej destinácie pre vinársku turistiku patria tiež medzi ciele podpory. Zvýšenie ochrany vinohradníkov pred stratami spôsobenými klimatickými podmienkami má zabezpečiť zaradenie opatrenia na poistenie úrody. Kompletná strata úrody ohrozuje konkurencieschopnosť vinohradníkov a môže spôsobiť ich likvidáciu. Poistenie úrody eliminuje riziko definitívneho ukončenia vinohradníctva a takisto zmierňuje nároky na štátnu pomoc v prípade katastrofy. Investície sú zamerané aj na zavádzanie nových prvkov na etikety, ktoré majú prispieť k vysledovateľnosti pôvodu vína zákazníkmi i orgánmi štátnej kontroly. Tieto prvky slúžia na podporu transparentnosti procesu výroby vína a poskytnú informácie o pôvode hrozna (jeho pestovateľa), lokalizácii vinohradu až po jeho spracovateľa - vinára.

V príspevku bol uskutočnený rozbor konkurencieschopnosti slovenského vinárskeho priemyslu. Možno konštatovať, že výroba vína na Slovensku je na kvalitatívne vysokej úrovni, avšak konkurencieschopnosť odvetvia na trhu EÚ má negatívny trend. Zvoliť vhodné opatrenia na zlepšenie tohto stavu pokladáme preto za kľúčové rozhodnutia manažmentu slovenských vinárskych podnikov.

Literatúra

- [1] AILER, Š. (2010): Prečo sú slovenské vína jedinečné? Zborník z vinárskeho a vinohradníckeho fóra, Trenčianske Teplice. Nitra: SPU, 2010. ISBN 978-80-552-0388-1.
- [2] EUROMONITOR (2015a). Passport Wine in the Czech Republic
- [3] EUROMONITOR (2015b). Passport Wine in Poland
- [4] EUROMONITOR (2015c). Passport Wine in Hungary
- [5] EURÓPSKA ÚNIA (2013). Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 1001/2013 zo 4. októbra 2013, ktorým sa mení príloha I k nariadeniu Rady (EHS) č. 2658/87 o colnej a štatistickej nomenklatúre a o Spoločnom colnom sadzobníku. 1998. https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty/PFS/Podnikatelia/Clo_obchodny_tovar/Nomenklatura/Colny_sadzobnik/Colny_sadzobnik_na_rok_2014.pdf
- [6] HLUŠKOVÁ, T. – ŠÁŠIKOVÁ, M. (2014): Úloha marketingových aliancií a klastrov pri uľahčovaní expanzie na zahraničné trhy (na príklade vinárskych firiem). In: Ekonomika poľnohospodárstva. 2014, roč. XIV.1/2014, s. 78 – 92. ISSN 1338-6336
- [7] INTERNATIONAL ORGANISATION OF VINE AND WINE (2016): State of the vitiviniculture world market.]. [cit. 13.02.2017]. Dostupné na internete: <http://www.oiv.int/public/medias/4710/oiv-noteconjmars2016-en.pdf>
- [8] MATOŠKOVÁ, D. - GÁLIK, J. (2014): Ekonomické aspekty výrobnjej vertikály vína. In: Ekonomika poľnohospodárstva. 2014, ročník XIV, 4 / 2014, s. 57 – 72. ISSN 1338 - 6336 (online), ISSN 1335 – 6186 (print)
- [9] MERA VÁ, E. (2017): Situačné a výhľadové správy pre vinič hroznorodý a hroznové víno. Bratislava: MPRV SR - NPPC-VÚEPP: Dostupné na internete: http://www.vuepp.sk/04_komodity.htm
- [10] MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY (2014). Konceptia rozvoja potravinárskeho priemyslu 2014 - 2020. <<http://www.pdbela.sk/DOQ/2.2%20Konceptia%20rozvoja%20potravin%C3%A1rskeho%20priemyslu%202014-2020.pdf>>
- [11] RETAILNEWS (2015): Obchod s vínom. In: Retailnews. 2015, roč. V, 9/2015, s. 32-33. ISSN 2336-7997 (print), ISSN 2336-8063 (on-line)
- [12] SLUGENĚ, D. (2014): Diskusia úpadok slovenského vinohradníctva nezastaví. [online]. <http://www.agroporadenstvo.sk/index.php?start&pl=92&article=500>
- [13] TRADE STATISTICS FOR INTERNATIONAL BUSINESS DEVELOPMENT (2016): http://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1||14719||2204||4|1|1|2|2|1|3|1|1

Došlo: 14.2.2018

Kontaktná adresa

Ing. Vanda ROGOVSKÁ, PhD.

NPPC-Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Trenčianska 55,
824 80 Bratislava SR

tel.: 02 58243 248

e-mail: vanda.rogovska@vuepp.sk
